

De norske Konkurrenceafhandlinger.

I den for nylig i Norge afholdte Konkurrence om Professorposten i Statsøkonomi og Statistik ved Kristiania Universitet deltog d'Hrr. Overretssagfører J. Gamborg, Universitetsstipendiat Ebbe Hertzberg og Chefen for det norske statistiske Bureau A. N. Kiær. Af samtlige Konkurrenter var der forlangt «en kritisk Fremstilling af Grundsætningerne for Seddelbankers Indretning og Virksomhed med særligt Hensyn til de skandinaviske Seddelbanker i deres nuværende Skikkelse.» Hr. Hertzbergs Besvarelse af denne Opgave er en Bog paa c. 100 Sider, medens hans to Konkurrenters Afhandlinger om dette Spørgsmaal have omtrent det dobbelte Omfang. Foruden Besvarelsen af den nævnte foreskrevne Opgave indleveredes som selvvalgte Opgaver: af Hr. Gamborg «Om Byerne og Landet i deres indbyrdes Forhold med Hensyn til Befolkning og Produktion» (44 Sider), af Hr. Hertzberg «Om Kreditens Begreb og Væsen» (101 S.), og af Hr. Kiær «Bidrag til Belysning af Skibsfartens økonomiske Forhold» (128 S.). Med disse Afhandlinger, der alle ere udkomne i Kristiania paa P. T. Mallings Forlag, ville vi i det Følgende stifte Bekjendtskab.

Hr. Hertzberg bestod, som Læserne ville have erfaret, Konkurrencen sejrrigt. Paa hans Afhandling rette vi først vor Opmærksomhed.

I.

Ebbe Hertzberg: Kreditens Begreb og Væsen.

Hr. Hertzberg aabner sin Afhandling om Krediten med en kort Oversigt over de nationaløkonomiske Hovedforfatteres indbyrdes stridende Opfattelser af Kreditens Karakter og Ytringer. Cieszkowskis Værk om Krediten (af 1839), der navnlig ser Kreditens Betydning deri, at den gjør fast Kapital flydende, betegnes fremdeles som «det vigtigste»; thi det nyeste «mærkelige Forsøg paa at bringe videnskabelig Sammenhæng ind i den populære Opfatning af Krediten», nemlig Knies's bekjendte Vætk af 1876, i hvilket Kreditaftaler defineres som tosidige Kontrakter, hvorved den ene Ydelse falder i Nutiden og Gjenydelsen i Fremtiden, — maa anses for «mislykket». Og med al Anerkjendelse af Macleods Fortjenester, saa er han dog en «Sofist», og den «iøjnefaldende stærke Opfordring til Kreditens yderste Anspændelse», som ligger i Macleods Paastand, at Kredit er Kapital, kan «alene karakteriseres som et Forsøg paa videnskabeligt at retfærdiggjøre den Spekulationssvindl, der er det moderne Forretningslivs Dødssynd». — Resultatet af denne Oversigt bliver, at samtlige de Forfattere, der hidtil have skrevet om Krediten, forkastes, og Hr. Hertzberg optager da Sagen til fornyet Undersøgelse.

Først fæster han sit Blik paa Realkrediten. At udelukke denne, hvad Dankwardt gjør, fra Kreditforret-

ningerne, fordi den for Begrebet karakteristiske «Tillid» ved fuld objektiv Sikkerhedsstillelse ikke spiller nogen Rolle, — gaar ikke an; men Knies's nysnævnte Anskuelse holder heller ikke Stik. Knies har Ret i at fremhæve Kreditforretningernes Tosidighed i Modsætning til Gavekontrakten. Men hvis det forholdt sig, saaledes som den tyske Forfatter lærer, at Vederlaget for Laanet først engang i Fremtiden ydes Laangiveren, nemlig ved Laanets Tilbagebetaling, saa maatte Kreditor, bortset fra Renteindtægten, i Mellemtiden være i samme Stilling, som om han havde gjort den Anden en Gave; men i det virkelige Liv finder Laangiveren Dagen efter Laanets Udbetaling, at hans Formue kan anslaaes til ~~netop den samme~~ Sum som Dagen før; hverken han selv eller Andre vil indrømme, at der heri er sket nogen midlertidig Formindskelse, — og ganske analog hermed er Debtors Stilling. Tænke vi os, at Ejeren af en hidtil ubeheftet Landejendom optager et Pantelaan til Gaardens halve Værdi, saa modtager han af Laangiveren en Sum Penge, der gaar ud af den Enes og ind i den Andens Lomme, og overgiver ham som Gjenydelse en Panteobligation, der har en sand og virkelig Nutidsværdi, og det er i Anerkjendelsen heraf, at dens Modtager øjeblikkelig — i Nutiden — fører den ind i sine Bøger som en Bestanddel af sin Formue. At Kreditor har faaet en øjeblikkelig Gjenydelse og en reel Værdi, derom vil Panteobligationens Omsættelighed forsikre ham: til enhver Tid kan han sælge den, og saaledes komme til sine Penge maaske lang Tid før Forfaldsdagen. Vi se saaledes, at ved Laan mod Pant i fast Ejendom gaar der en Pengekapital over fra Laangiveren til Laantageren og samtidigt en dertil svarende ideel Andel i Ejendommens Værdi, repræsenteret

og legemliggjort ved Panteobligationen, som oftest ledsaget af en Forpligtelse til at betale Renter, over fra Laantageren til Laangiveren. Transaktionen er altsaa tosidig, og Ydelserne ske samtidigt fra begge Sider.

Denne Forklaring er imidlertid kun et Skridt henimod en fuld Forstaaelse. For at opnaa denne maa vi lægge Mærke til Forretningens Virkninger og Kontrahenternes Motiver. Stillingen mellem dem var oprindelig, at den ene havde Penge, den anden en gjældfri Ejendom men ingen Penge. For at drage den fulde Nytte af sin Gaards Produktionsevne finder imidlertid den sidste, at Penge ere ham uundværlige; de Forbedringer, som ere ønskelige, kræve kontante Udlæg. Han vil ikke skille sig ved en Del af sin Gaard, men tværtimod bruge den hele, og at han har store Værdier nedlagte i sin Ejendom, hjælper ham kun, forsaavidt de give ham Adgang til Benyttelsen af Krediten. — Lad os nu mindes, at enhver Kapitalgjenstand har to økonomiske Hovedegenskaber: Nytte (∴ Evnen til at tjene Menneskene i et eller andet bestemt teknisk Øjemed) og Værdi (∴ Evnen til at byttes bort mod andre Gjenstande, altsaa Omsætningsevne). Disse to Egenskaber, der staa i det stærkeste indbyrdes Afhængighedsforhold til hinanden, udelukke hinanden ikke desto mindre under oprindelige Omstændigheder gjensidig fra at gjøre sig gjældende: idet den ene virker, forholder den anden sig latent, og omvendt. Naar man nemlig vil drage Nytte af en Gjenstands Tjenlighed til et bestemt Brug, f. Ex. af en Øxe til at hugge med, af en Gaard til at avle Korn paa, kan man — naar ikke noget Særegent kommer til — ikke samtidigt anvende dens Værdi til at bytte den bort mod noget Andet, og omvendt bytter man den bort, kommer dens tekniske Nytte En ikke længere tilgode.

Paa en og samme Tid har man altsaa oprindelig kun Adgang til at gjøre en af disse Egenskaber gjældende; den anden bliver der for Øjeblikket ikke Spørgsmaal om: den ligger ledig. Nu bestaar i det ovennævnte Exempel Gaardejerens hele «Kunststykke» deri, at han bliver denne Ledighed var og finder et Middel til at drage Fordel af sin Kapitals anden Egenskab uden i og med det Samme at give slip paa Benyttelsen af den første. Han tilbyder nemlig at overføre Halvdelen af Gaardens Værdi til Den, der vil give ham de fornødne Penge. Nu huske man, at Værdi ikke er Andet end Omsætningsevne. Den, der sidder inde med Værdien, raader over vedk. Kapitalgjenstands Omsættelighed, og ved at forføje over den til Fordel for en Anden, gjør han denne Omsætningsevne gjældende α : han foretager en Omsætning. Det er imidlertid ikke Raadigheden over Kapitalen selv, men kun over dens Værdi, som Ejeren tilbyder sig at overføre. Omsætningen kan derfor ikke blive reel, udført ved Hjælp af Gjenstanden korporlig; thi i saa Fald vilde ogsaa dens Nytte følge med, hvilket netop skal undgaas. Den antager derimod Karakteren af en ideel Operation, udført i Tanken og fastholdt af den, men uden ydre Manifestation. En Liebhaber til den fra sit Kapitalgrundlag saaledes udskilte Værdi finder Gaardejeren i Laangiveren. Denne sidder inde med en Pengesum paa Haanden, men har for Øjeblikket ingen Nytte af denne sin Kapital; Gaardejeren har en ledig Værdi, som han formedelst en Panteobligation ideelt kan skille ud fra den Kapitalgjenstand, hvortil den hører, og Sagen ordnes følgelig saaledes, at en tilsvarende Del af Gaardværdien i Laangiverens Haand sættes i Stedet for Pengeværdien. Laantageren beholder hele Nyttens af sin Gaard og faar Nyttens og med den — eftersom

Pengenes generiske Natur i det praktiske Liv ikke tillader en Adskillelse af Nytte og Værdi, Brug og Ejendomsret — ogsaa Værdien af Pengesummen; Laangiveren faar i Renterne Godtgjørelse for den Nytte og i en anden Værdi Erstatning for den Værdi, han afstaar. Den ny Værdi, Kreditor modtager, træder for ham ganske ind i den forriges Plads, og bevirker, at han fra sit eget privat-økonomiske Standpunkt kan siges at udleje Brugen af Pengene med Bibehold af Værdien. Ved Laanets Tilbagebetaling gjenindføres *status quo ante*. Betalingen er ikke Andet end en Ophævelse af Kreditoperationen, og hvor vigtig den end kan være, handler Knies dog ikke rigtigt i at fremhæve den som Fænomenets væsentligste Kjendetegn. Dette kan heller ikke søges deri, at en Pengekapital gaar over fra En til en Anden; thi en lignende Overgang sker ved Kjøb og ved Gave; — heller ikke i Forpligtelsen til at betale Renter; thi Kreditforretninger kunne godt udføres uden at der betales Renter, og Lejeafgifter, der svare til Renterne, forekomme ved Forretninger, som ikke ere Kreditforretninger. Det Karakteristiske ligger i den Omstændighed, at Laangiveren som Vederlag modtager og nøjer sig med at modtage en fra Kapitalgrundlaget udskilt Værdi; et saadant Fænomen fremtræder intetsteds udenfor Kreditforretningernes Omraade. Altsaa udtrykker Hertzberg sin Opfattelse i den Sætning, at **Kredit** udskiller **ideelle Værdier fra deres materielle Kapitalgrundlag**, og den statsøkonomiske Betydning heraf ligger ikke i at der «skabes ny Kapital», thi **Kredit** skaber ikke ny Kapital, men deri, at **Værdi omsættes mod Nytte og Nytte mod Værdi**.

At Lejekontrakter — trods Knies — ikke ligesaavel ere Kreditforretninger som Laanekontrakter, ligger deri,

at Ejeren, der blot bortforpagter sin Ejendom, ikke foretager nogen Værdiudskillelse; gennem Fortsættelsen af sit Ejerforhold vedbliver han at have den materielle Kapitalgjenstand sig selv underkastet; det er kun Udnyttelsen af Ejendommens tekniske Produktionsevne, han lejer ud, og noget Repræsentativ for Ejendommens Værdi modtager han derfor heller ikke.

Ved Laan mod Haandpant kunde det maaske ved første Øjekast synes, at den ovenanførte Opfattelse af Kreditens Virkning ikke holder Stik. Laangiveren krediterer her Laantageren en Pengesum, medens denne overlader hin en anden Kapitalgjenstand som Sikkerhed. Det kunde altsaa se ud, som om ingen Værdiudskillelse forelaa, men at tværtimod Tingen selv i sin Helhed var gaaet over i Kreditors Raadighedsfære. Det er imidlertid ikke saa. Da det ikke tillades Udlaaneren at benytte Pantet til Brugelighed, er det i Virkeligheden kun dets Værdi, tænkt for sig \circ : ideelt udskilt, der faar noget at gjælde i Forretningen. Nyttens forbliver latent og overføres ikke. At Værdiudskillelsen ved Haandpant fremtræder i en uudviklet Form, hindrer ikke, at den virkelig er tilstede; det vidner kun, ligesom Forretningens statsøkonomisk ugunstige Stilling i det Hele taget, om at vi her befinde os i en Udkant af Kreditens Omraade, hvor dens Indflydelse endnu kun er svag. Gaar vi videre til det saakaldte Laan mod brugeligt Pant, ophører Værdiudskillelsen ganske; Kreditor faar baade Nyttens og Værdiens, og i økonomisk Henseende er der her, hvorledes den juridiske Betragtning end maatte være, ingen Kreditomsætning, men et Salg med Forbehold af Gjenløsningsret. —

Gaa vi fra Realkrediten over til Betragtningen af den personlige Kredit, møde vi analoge Forhold. Grossereren

der sælger Detaillisten Varer paa Kredit, kommer ved Vexlens Accept øjeblikkeligt i Besiddelse af Debtors Modydelse. Ny Kapital er der ikke blevet skabt ved Vexlen: Opgjør Debitor Dagen efter Acceptationen sin Status, vil han vel opføre de modtagne Varer blandt Aktiva, men hertil svarer blandt Passiva den accepterede Vexel; paa analog Maade forholder det sig med Kreditors Status. Ny Kapital er altsaa ikke skabt. Hvor maa da den i Vexlen hvilende Værdi søges? Ganske vist ikke i de købte Varer; thi disse kunne atter sælges, og paa det samme Vareparti kan der trækkes Vexler til et samlet Beløb, der mange Gange overstiger Varepartiets Værdi. Den Værdi, som en Vexel fra det første Øjeblik i Handel og Vandel anerkjendes at være Bærer af, maa søges i vedk. Debtors Bo. Forskjellen mellem denne Art Kreditanvendelse og Realkrediten bliver følgelig alene den, at det ved den sidste er en enkelt individualiseret Gjenstands Værdi, der ideelt er bleven fraskilt sit Grundlag, medens det ved Vexelkrediten er Boets Masse som Helhed, over hvis Værdi der ved Vexlen helt eller delvis er bleven disponeret. Derfor siger Schöffle ogsaa ligefrem: «Ogsaa den retlige Personalkredit er indirekte mest Realkredit.»

Fastholder man, at Kreditor ved selve Krediteringsmomentet faar Ret til at disponere over en bestemt Værdidel i Debtors Bo, og at denne Værdi følgelig ideelt skilles ud fra Debtors Rædighedssfære, saa modsiger man dermed Macleods Lære, at Vexelgjæld først bliver til for Debitor i Betalingsøjeblikket, med samt den derpaa byggede Sætning, at der indtil dette Øjeblik i Vexlens Skikkelse cirkulerer en selvstændig nyskabt Kapitalmængde. Maa man derimod være enig med ham i, at Vexler i det praktiske Liv tilkjendes Værdi ogsaa før Forfaldsdagen,

saa kan dette kun forklares som antydende en allerede stedfunden Udskillelse af en ideel Værdiportion af Debtors Bo. En Indvending møder imidlertid her: Hvis Værdiudskillelsen foregaar ved selve Gjældsstiftelsesmomentet (det at den Ene erkjender sig selv for Skyldner og sin Modkontrahent som Fordringshaver), saa at altsaa Kreditors Krav bliver at opfatte som ensbetydende med allerede indtraadt Ihændehavelse af vedk. Værdi, og Debtors Gjældsforpligtelse omvendt med Bevidstheden om allerede at have ydet det stipulerede Vederlag, — saa vil Enhver jo se, at vi ere komne ind paa det Absurdes Omraade, og at den hele Bevisførelse, hvis Konsekvenser føre derhen, maa være falsk; thi Gjæld har fra Arilds Tid villet sige, at et Krav, der fra den ene Side gjøres gjældende, i en nær eller fjern Fremtid skal opfyldes fra den anden, — er Vederlaget givet, saa er der ingen Gjæld længer. — Nu maa man imidlertid bemærke, at al Gjæld — mundlig saavel som Pantegjæld, Vexelgjæld etc. — maa Debitor ved en virkelig Opgjørelse af sin Status drage fra sine Aktiva, og derved tilkjendegiver han, at der ved Gjældsstiftelsen er gaaet en Værdi ud af hans Haand og over i Kreditors. Heri ligger dernæst ogsaa, at han ikke videre kan disponere over denne allerede udskilte Værdi, men at en ny Gjældsstiftelse vil berøve ham en anden Værdidel af hans Kapital, og at han ved at fortsætte at gjøre Gjæld tilsidst vil have frasagt sig Raadigheden over samtlige sine Værdier. Maaske vil man indvende, at omend Kreditor og Debitor samstemme i at anse Gjældsstiftelsen som en Overgang af en udskilt Værdi fra den Sidste til den Første, saa kunde dette dog kun have nogen Mening, naar der i Debtors Eje virkelig befandt sig nogen Værdi at udskille; men, som bekjendt, stiftes meget hyppigt Gjæld,

hvor der ikke foreligger nogen Værdi, som kunde udskilles. Herved er to Ting at mærke: For det Første undersøge man vel, om ikke Laanet i saadanne Tilfælde er blandet med Gave. Og for det Andet glemme man ikke, at Debitor, selv om han ikke raader over materielle, kan raade over immaterielle Kapitaler: paa Værdien af hans Evner og økonomiske Dygtighed kan Kreditor ideelt lægge Beslag; denne okkuperer ideelt en bestemt Kvotadel af Debtors Produktivitet; saa langt som Forstrækningen gaar, frasiger Laantageren sig Raadigheden til at omsætte sin Dygtighed til sin egen umiddelbare Fordel, og i og med denne Frasigelse udskilles følgelig en Omsætnings-evne, en Værdi fra hans Person og gaar over til den Anden. Debitor føler sig derfor ogsaa mindre fri, og Kreditor føler, at han besidder Magt over ham. — Vel er det en udbredt Formening, at Gjæld er en Anvisning paa Fremtiden, et Løfte om ved Hjælp af fremtidige Midler at tilbagebetale, hvad man i Nutiden forbruger af Andres Kapital. Og denne populære Opfattelse støttes af den juridiske. Men om det end fra det juridiske Standpunkt er ganske i sin Orden, at Tanken ved Kreditforretninger udelukkende fæster sig ved Krediterings- og Betalingsmomentet; uden at tage Hensyn til den mellemliggende Tilstand, for hvis Skyld Transaktionen økonomisk er kommen i Stand, — saa vilde fra den økonomiske Videnskabs Standpunkt en saadan, fra Lovkyndigheden laant, Opfattelse udtale en Erkjendelse af, at en Kjendsgjærnings Ophør skulde være det Konstitutive ved den. Forfatterne have derfor ogsaa anset Gjældsstiftelsers økonomiske Betydning for, i alt Fald tildels, at bestaa i deres Evne til at overføre Kapital fra én Haand i en anden, hvorved strax den mellem Udlaansøjeblikket og Tilbagebetalingen herskende

Tilstand gjøres til Gjenstand for Betragtningen. Den overgaaede Kapital er i dette Tidsrum en virksom Faktor i Debtors Produktion. Heri ligger, som man ser, aldeles intet Fremtidigt. Et praktisk Vidnesbyrd om, at Kreditforretninger i Begrebet Intet have at gjøre med Klausulen om Tilbagebetaling, give ogsaa Statsobligationerne. —

Efter at have undersøgt Kreditens to Hovedformer, fremtræder det omtvistede Spørgsmaal, om Kredit er ensbetydende med Tillid eller om denne Bevægelsesgrund blot indgaar deri som Moment og maaske i ulige Forhold efter Forretningens Beskaffenhed. Ikke enhver Tillid til en Mands økonomiske Stilling og Evne er Kredit, hvad Knies har godtgjort, naar han paapeger, at en saadan Tillid ogsaa — maaske endog lettest — kan udvises af Den, der slet ingen Kapital har at overdrage, ligesom omvendt, skjønt mindre let, kan nydes af Den, der ikke ser sig i Stand til at opdrive et Laan, fordi ingen Kapital er ledig. Heraf følger, at Kredit i det Højeste kun er en særegen Virkning af en saadan Tillid, og denne altsaa alene en Forudsætning for hin. Cernuschi gaar endnu videre, og bestrider, at Tillid har Noget at gjøre med Kreditforretningerne, idet han gjør gjældende, at Kreditor fra Begyndelsen af faar en Værdi paa Haanden, og at han altsaa sikkert véd, hvad han har at holde sig til. Den sidste Del af denne Anskuelse kan være rigtig; men skal man indskrænke sig til at bruge Betegnelsen Tillid i de Tilfælde, hvor Kreditor ingen objektiv Sikkerhed har for, at han ved Laanet ikke gjør en simpel Gave, synes Tillid at nærme sig Betydningen af Mistillid. Almindelig Sprogbrug er denne Opfattelse ganske modsat. Rettest er det vel at opfatte Tilliden som den Tankeoperation hos Kreditor, hvorved den ideelle Værdi drages ud af

Kapitalgrundlaget og konstitueres som noget for Tanken særskilt Bestaaende, og Hertzberg fastslaar da denne Sætning: **Kredit er økonomisk Tillid, anvendt til at udskille ideel Værdi.** —

Det er ovenfor berørt, at Pengerenten er en Godtgjørelse for den Nytte, Laantageren drager af Pengekapitalens Brug, eller som Roscher ligefrem kalder den: **Preis der Kapitalnützung.** Herimod har Cernuschi opstillet den Sætning, at Renten er Forskjellen mellem Kapitalens Værdi i det Øjeblik, da den overdrages, og den nuværende Værdi af den fremtidige Kapital, der engang skal gives tilbage. Striden imellem disse to Opfattelser er imidlertid kun, bortset fra Spørgsmaalet om Fremtidigheden, tilsyneladende, idet Værdiforskjellen mellem en nuværende Kapital og en fremtidig, i Nutiden vurderet, ogsaa af Cernuschi erkjendes at grunde paa den Omstændighed, at man indtil Tilbagebetalingen ingen Nytte kan drage af den som fremtidig betegnede Kapital, og Renten altsaa i Virkeligheden ogsaa for ham bliver en Godtgjørelse for den Nytte, Laantageren i Mellemtiden høster af Laanet. Hertzberg fastslaar da: **Renten er Erstatning for Overdragelsen af en omsættelig Kapitals Nytte, men ikke for Overdragelsen af dens Værdi.** —

Som ovenfor fremhævet ser Forf. Kreditens statsøkonomiske Betydning deri, at den bevirker Nytte omsat mod Værdi og Værdi mod Nytte. Forf. anerkjender fuldt vel, at Værdier kun kunne udbyttes mod Værdier, eftersom det i Omsætninger altid er Omsætningsevnen, Værdien, der anvendes; men ved de nævnte korte Udtryk vil han kun have betegnet Resultatet af Operationen, saaledes som det agtes gjort økonomisk virksomt. — Først undersøger han da de Fænomener, der kunne sammenfattes

under Formlen «Værdi omsat til Nytte». Herhen hører Produktionskredit (Overdragelse af Handelsvarer paa Kredit, og Udlaan af Kontanter, hvilken sidste Form omfatter Anlægskredit, Driftskredit og Udløsningskredit) samt «den fra et økonomisk Standpunkt helt forkastelige» Konsumtionskredit. — Derefter skildrer han de Fænomener, der betegnes ved Formlen «Nytte omsat til Værdi», og kommer her til at behandle Vexeldiskontering, Vexelkurs, Bankvirksomheden, Kreditens Benyttelse som Omsætningsmiddel, dens Indflydelse paa Priserne, Renteinstitutets Betydning m. m.

Hvad Kreditens Ophør angaar, saa maa den, naar Krediten defineres som en Udskillelse af ideel Værdi fra Kapitalgrundlaget, ses i en Gjenforening af den ideelle Værdi med Kapitalgrundlaget. Naar Krediten udskiller ideelle Værdier fra deres Kapitalgrundlag, saa sker der en Løsrivelse af to naturligt forbundne og sammenhørende Momenter, Værdien og Nyten. Denne i Tanken foretagne Udskillelse af det, som ifølge Tingenes naturlige Orden ikke faktisk forefindes uden i uopløselig Forening, kan kun vedligeholdes ved en vis Kraftanvendelse. Der vil altid være en stærk Tendens for de to sønderlemmede Dele til at løbe sammen igjen, og saasnaart de oprindelige Motiver for Krediteringen svækkes, vil Gjenforening finde Sted: Betaling ske og Kreditfænomenet ophøre. Og denne udskilte Værdis Trang til Gjenforening med Kapitalgrundlaget, eller, for at se det samme Fænomen fra den anden Side, Nyttekapitalens Trang til at indforlive i sig den udskilte Værdi, er, som disse tvende hinanden udfyldende Betegnelsesmaader allerede antyde, intet ensidigt Ønske enten hos Kreditor eller hos Debitor. Stødet til Kreditforretningernes

Ophør vil tværtimod ligesaa ofte udgaa fra den Ene som fra den Anden. Og her griber Forf. Lejligheden til at minde om, at de for enhver Debitor talende Grunde til Gjældens Tilbagebetaling ogsaa bør komme til deres Ret med Hensyn til Statsgjæld: naar Staterne bestandig se bort fra dem og vedblive at læsse paa sig det ene Laan efter det andet, vil det nødvendigvis ende med, at de tilsidst intet Mere have at tage af: alle deres Værdier ville befindes at være udskilte. —

Forf.s Undersøgelser have altsaa ført ham til det Resultat, at Kreditens Væsen er ideelt at udskille Værdier fra deres allerede tilværende Kapitalgrundlag, og han stiller dette Resultat i bestemt Modsætning til de tidligere Opfattelser af Krediten som en kapitaloverførende Evne, som en Anvisning paa fremtidige Kapitaldannelser, og som en egen kapitaldannende Kraft. Han haaber vel, at det vil lykkes Videnskaben at finde en Formel, der bedre og skarpere end hans udtrykker Fænomenets Natur; men han fremhæver dog, at den har flere Fortjenester, bl. A. den at protestere mod den Opfattelse, at det skulde være økonomisk forsvarligt at udbytte haandgribelige fuldt tilværende Kapitaler mod Forventninger om tilkommende. Hvis man anser Krediten som en ensidig Kapitaloverførelse fra Laangiveren til Debitor, eller hvis blotte Løfter om fremtidig Gjenbetaling vare tilstrækkelige, vilde det være uforklarligt, at ikke Enhver i det størst mulige Omfang gjorde Brug af fremmed Kapital; thi den vilde i saa Fald være en tidsbestemt Present for saa meget som den oversteg Renterne. Og hertil knytter Forf. saa en skarp Kritik af den macleodske Lære, dette «Advokatindlæg for Svindelen». —

Endnu skulle vi anføre, under hvilken af «de tre

store Hovedfaktorer Videnskaben anerkjender som indgaaende i Produktionen» Krediten efter Forf.s Mening bør henføres. Da han ikke henregner den til Kapitalerne, og da der ikke vilde være Mening i at betragte den som et Naturgode, nødes han til at betragte den som en særegen Form af det menneskelige Arbejde (en Tankeoperation).
